voertuigen-boek
Amerika?
ZOMAAR EEN STRAAT DOOR DE EEUWEN HEEN
Overal!
de Bibliotheek op school
Scholen vertellen: zo laten we ze lezen!
Alle kinderen houden van verhalen
Ouders als leesambassadeurs
Leesweetjes
de Bibliotheek op school

Inhoud

4
Lezen op pluizig zebrakleed

's Hertogenbosch omarmde de aanpak van de Bibliotheek *op school* vanaf het eerste uur. Met resultaat: lezen is voor Bossche leerlingen heel gewoon. Ze doen het zelfs liggend op een zebrakleed.

6
Elk kind is een lezer

Schrijver en Kinderboekenambassadeur Jan-Paul Schutten weet het zeker: alle kinderen houden van verhalen. En als ze zeggen van niet? Dan is het de hoogste tijd hen te laten ontdekken hoe leuk lezen is.

14&16
Tips om ouders erbij te halen

Ouders zijn de beste ambassadeurs voor lezen. Maar hoe betrek je hen bij het lezen van hun kind? Tips uit Helmond en van expert David Kranenburg. 'Steek je hand uit en vraag: zullen we het samen doen?'

20
Vakantielezen werkt!

Iedereen kent de beruchte vakantiedip: na weken vrij hebben diverse leerlingen een terugval in lezen. Dat blijkt eenvoudig te verhelpen, ontdekten Limburgse basisscholen tijdens de pilot Vakantielezen is leuk!

En verder

8 Leesclubs voor ouders
10 Boeken mee naar huis
12 Boekentips van leerlingen
19 Digitale boekendiensten
23 Doe ook mee

Wie leest, heeft de toekomst

Leerlingen die nu op de basisschool zitten, hebben straks kennis en vaardigheden nodig die we nog niet volledig kennen. Veel van de beroepen die zij later gaan uitoefenen, zijn nu nog onbekend. Toch is er iets dat ze, ook in de wereld van morgen, altijd nodig hebben, namelijk leesvaardigheid. In een toenemende complexe samenleving blijft geletterdheid een voorwaarde om te kunnen deelnemen. In de denkbeelden voor toekomstgericht onderwijs vormt lezen, met rekenen, dan ook een stabiele basis. Lezen geeft niet alleen informatie, maar ook inspiratie. Lezen prikkelt de fantasie, lezen emotioneert en lezen stimuleert de nieuwsgierigheid.

Scholen spelen een belangrijke rol bij het leren lezen en bij het ontdekken van plezier in lezen. Maar scholen kunnen dat niet alleen. Het begint natuurlijk bij de ouders en bij de omgeving van de kinderen. Uit mijn eigen jeugd, en ook door mijn eigen kinderen weet ik dat bibliotheken daarbij belangrijk zijn. Niet alleen door hun klassieke uitleenfunctie, maar ook door hun rol in educatie, culturele activiteiten en lokale verbinding.

De Commissie Toekomst Lokaal Bibliotheekbestel heeft in 2016 een advies uitgebracht over de concrete invulling van de maatschappelijke opdracht van bibliotheken. Ik mocht deel uit maken van die commissie. Ik hoop dat het advies inspirerend en stimulerend is. Ik weet dat er in de praktijk nu al veel mooie voorbeelden zijn die ook elan geven. In dit magazine vindt u een aantal mooie voorbeelden uit de praktijk van de Bibliotheek *op school*.

Ik wil alle basisscholen uitnodigen om samenwerking te zoeken met de lokale bibliotheek. Zo kun je als school een goed gevulde schoolbibliotheek opzetten en samen met de leesconsulent vanuit de bibliotheek een taalleesplan opstellen. Bibliotheken boren daarmee weer een nieuw lezerspubliek aan. Hopelijk leveren deze voorbeelden weer veel mooie nieuwe voorbeelden op voor anderen. Met als doel natuurlijk de leerlingen. Dankzij al deze goede initiatieven krijgen zij extra mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen en zich voor te bereiden op hun toekomst. Want wie leest, heeft de toekomst.

Rinda den Besten
voorzitter PO-Raad

‘Deze ruimte straalt leesplezier uit’

’s-Hertogenbosch is hét veelgeroemde voorbeeld van het succes van de Bibliotheek *op school*. Deze gemeente besloot in 2010 om alle basisscholen van een schoolbibliotheek te voorzien. De leesconsulent en leescoördinator van basisschool Het Palet vertellen over hun schoolBIEB. ‘Alle kinderen gaan hier opgetogen naar binnen, en komen blij weer naar buiten.’

Tekst & foto’s: Annemarie Terhell

De schoolBIEB van basisschool Het Palet huist in een eigen gebouw aan de overkant van het schoolplein. Op donderdagmiddag is het spitsuur. Kinderen uit de groepen 1 en 4 lopen speurend langs de boekenkasten. Op het kleed leest Giovanni (8 jaar) zijn klasgenoten voor uit *Mees Kees*. Bij de kast zijn Babet (6) en Suzanne (7) in druk overleg. ‘Niet alleen naar de plaatjes kijken,’ waarschuwt Babet. ‘Je moet ook de achterkant lezen. Het gaat erom hoe leuk het verhaal is!’

Voorleesstoel

Bij het uitleenpunt staat een rijtje wachtenden. ‘De uitleen is selfservice,’ vertelt leescoördinator Loes Kuppen. ‘Elk kind heeft een eigen pasje. Daarmee kunnen ze drie boeken lenen. Een voor in het laatje, twee voor thuis.’

Met een pluizig zebrakleed, een cadeautje van ouders, en het BIEB-logo in graffiti op de muur, nodigt de ruimte uit tot lekker ontspannen. Wie een boek heeft gevonden, begint gelijk te lezen. ‘Kinderen zijn hier gewend om zelfstandig boeken uit te zoeken,’ vertelt Kuppen. ‘Al vanaf groep 1 komen ze hier iedere week. En als ze even moeten wachten, dan gaan ze op het kleed liggen, of kruipen ze in de voorleesstoel.’

Ook schooldirecteur Marc Cobben is trots op de ruimte. ‘We doen het hier echt samen. We zijn blij met onze vrijwilligers, een vaste groep van twintig ouders die de bibliotheek opgeruimd houden en de uitlening verzorgen. Deze ruimte straalt leesplezier uit.’

Handen ineen

Het Palet is maar één voorbeeld. ’s-Hertogenbosch telt in totaal 54 schoolbibliotheken en 45 BoekStart-locaties, vertelt Berry Mom, die als hoofd educatie van de Bibliotheek ’s-Hertogenbosch verantwoordelijk is voor een team van vijftien leesconsulenten.

In 2010 besloten de gemeente, de bibliotheek en de bovenschoolse organisaties de handen ineen te slaan om alle basisscholen van een schoolbibliotheek

te voorzien. Dat vroeg om duidelijke keuzes: om de schoolbibliotheken te realiseren moesten de wijkfilialen van de bibliotheek sluiten. 'Dat deed pijn, maar over het algemeen is die beslissing goed ontvangen,' vertelt Mom.
Per leerling worden zeven boeken aangeschaft. Iedere school krijgt bovendien de beschikking over kasten, leesmeubels, een voorleesfauteuil en een digitaal uitleensysteem. De aankleding van de ruimte verzorgt de school zelf.

> 'Kinderen zijn hier gewend om zelfstandig boeken uit te zoeken'

Breed gedragen

Deze aanpak van de Bibliotheek *op school* is vergelijkbaar met andere gemeenten. Wat maakt de schoolBIEB dan zo uniek? De kracht zit in de omvang van het project, denkt Mom. 'Nergens anders wordt de Bibliotheek *op school* zo breed gedragen. De voorschoolse opvang doet mee, evenals het speciaal onderwijs. Een andere succesfactor is dat al onze leesconsulten een hbo-diploma hebben. Daardoor bereiken we meer en komen we ook toe aan het overbrengen van leesplezier.'
Volgens Rinske Tuinstra, als leesconsulent aan Het Palet verbonden, is de schoolBIEB een geoliede machine. 'Als wij ontdekken dat iets goed of juist niet goed werkt, kunnen we die kennis direct gebruiken voor andere locaties. Er is veel onderling overleg.'
Door het slim combineren van een bibliotheek voor verschillende (inpandige) voorschoolse locaties en bso's is het aantal contacturen een optelsom. Tuinstra: 'Daardoor brengt elke leesconsulent tussen drie en elf uur per week door op een en dezelfde locatie. Alles loopt veel soepeler als je er vaak bent.'

Verandering gaande

Tuinstra voelt zich met acht contacturen op Het Palet een onderdeel van het team. 'Ik verzorg workshops in de klassen, zoals een training voor de voorleeswedstrijd. En ik informeer het team over nieuwe titels. Leerkrachten hebben nu eenmaal niet altijd tijd om zich te verdiepen in wat er verschijnt.'
Leerkracht Kuppen vult aan: 'Een van mijn collega's zei laatst: elke keer dat Rinske langskomt gaan we met de boeken aan de slag. Er zijn nu nog maar weinig leerkrachten die niet zelf lezen, je ziet dat er een verandering gaande is.'
Nog niet alle Bossche scholen zijn zover als Het Palet, relativeert Mom. Het overtuigen van iedereen binnen het docententeam is een proces dat tijd kost. 'Iedere leesconsulent loopt daar een keer tegenaan. Dan denk je: dit is zo'n mooi project! Waarom doet niet iedereen mee? Je wilt zelf vaak sneller dan de school kan.'
'Af en toe moet je een stapje terugnemen,' zegt ook Tuinstra, 'en beseffen dat het soms wat langer duurt dan je zou willen.' Maar met geduld en creativiteit komt je een heel eind, stelt Mom. 'Al zijn we nog lang niet klaar. Ons doel voor de toekomst is: álle leerkrachten betrokken krijgen. En ook: alle kinderdagverblijven laten meedoen. Ook de standalone locaties, die we nu nog niet bedienen. Er is nog genoeg te winnen.'

De Bibliotheek *op school*

Samen werken aan een betere taalvaardigheid, meer leesmotivatie en mediawijsheid bij leerlingen. Dat is de Bibliotheek *op school*. School en bibliotheek gaan hiertoe een structurele samenwerking aan. Met vaste afspraken en vaste contactpersonen aan beide kanten.

Dat levert de school het volgende op:

- **ondersteuning en adviezen van een professionele leesconsulent vanuit de bibliotheek**
- **hulp bij het opzetten en uitvoeren van een opbrengstgericht lees- en mediaplan**
- **hulp bij het inrichten van een aantrekkelijke schoolbibliotheek**
- **uitleen van een actuele en gevarieerde collectie om het leesonderwijs te verrijken**
- **monitoring van de resultaten**

De Bibliotheek *op school* is onderdeel van het landelijke programma Kunst van Lezen.
Meer informatie: www.debibliotheekopschool.nl en www.kunstvanlezen.nl

JAN-PAUL SCHUTTEN

‘Kinderen die niet van lezen houden, bestaan niet’

Kinderboekenambassadeur Jan Paul Schutten was ooit tekstschrijver bij een reclamebureau en nu een van ’s Nederlands geliefdste kinderboekenschrijvers. Zijn credo: er is een geschikt boek voor iedereen.

Tekst: Eva Gerrits
Foto: Jørgen Koopmanschap

Naast het bezoeken van scholen, pabo’s en het verzorgen van lezingen overal in het land richt Jan Paul Schutten zich als Kinderboekenambassadeur op de massamedia. Zo initieerde hij de website kinderboekenambassadeur.nl (waarop alle columns en stukken die hij als Kinderboekenambassadeur schrijft te vinden zijn) en een Facebookpagina. Voor de Kinderboekenambassadeur is er nog veel te winnen, vindt Schutten. ‘Landelijke kranten plaatsen mijn stukken niet. En in de talkshow *DWDD* mocht sportambassadeur Erben Wennemars een lans breken voor een kwartier per dag bewegen op school en muziekambassadeur Ilse de Lange voor een kwartier muziek maken per dag, maar ik word helaas niet uitgenodigd om het over een kwartier lezen per dag te hebben, zo bekend ben ik niet. Om die reden zijn er in Zweden twéé kinderboekenambassadeurs: een bekende actrice die haar verhaal houdt in de landelijke pers en tv-shows en een schrijfster die de inhoudelijke dingen doet. Zoiets valt hier ook te overwegen.’

Voor elk wat wils

Schutten organiseerde samen met de Bibliotheek *op school* de wedstrijd ‘Help de kinderboekenambassadeur’. Deze daagde kinderen uit om zelf een campagne te bedenken om hun klasgenootjes en vrienden aan het lezen te krijgen. ‘Kinderen die er op school mee bezig waren, hoorde ik verzuchten: “Nu krijg ik zin om te gaan lezen.” Dat was precies de bedoeling. Je kunt kinderen wel vertéllen hoe leuk lezen is, maar het werkt beter als ze er zelf mee aan de slag gaan.’

Om ieder kind aan een geschikt boek te helpen heeft Schutten twee boekenlijsten samengesteld, een voor de onderbouw en een voor de bovenbouw van de basisschool, met zestig boektitels. 'Er is voor elk wat wils. Een spannend boek, iets met diepgang, een moppenboek of een boek over voetbal. De titels zijn gekozen door boekverkopers en bekeken door experts. In samenwerking met Stichting Lezen en andere instanties wil ik de lijsten officieel lanceren, zodat ze de nodige aandacht zullen krijgen.'

Motoreiwitten

Van de meer dan veertig kinderboeken is *Het raadsel van alles wat leeft* en *de sokken van Jos Grootjes uit Driel* veruit zijn meest succesvolle boek. Het was goed voor ruim honderdduizend verkochte exemplaren, inclusief de buitenlandse drukken. Van de opvolger, *Het wonder van jou en je biljoenen inwoners*, werden er binnen een maand vijftienduizend verkocht.
Voor zijn boeken kiest Schutten steevast onderwerpen waarin hijzelf geïnteresseerd is en die hem verrassen. 'Ik wil weten hoe het zit, verdiep me erin en als het goed is, val ik dan van mijn stoel van verbazing. Het plezier van die momenten, daarvoor schrijf ik. Wist je bijvoorbeeld dat er, as we speak, in onze cellen motoreiwitten rondrazen? Dat zijn eiwitten met pootjes die in honderd stappen per seconde moleculen van de ene kant van de cel naar de andere brengen. Eigenlijk zijn onze cellen een soort ministadjes, met de ribosomen als fabrieken, de celkern als het stadhuis waar alle besluiten worden genomen en de celwand als stadsmuur. Fascinerend toch?!'

Over de streep

Wat Schuttens boeken voor leraren en bibliothecarissen zo geschikt maakt: je kunt er de leukste dingen uit pikken en daarmee uitleggen hoe spannend en informatief boeken kunnen zijn. 'Met informatieve boeken kun je juist kinderen met dyslexie of andere leesproblemen of kinderen die gewoon niet van lezen houden, over de streep trekken. Een informatief boek hoef je niet tot het einde door te lezen om te weten hoe het afloopt, je kunt er vaak kriskras doorheen en toch meer over je favoriete onderwerp te weten komen.'

Een boek over je favoriete onderwerp leest bovendien vaak makkelijker, omdat je al bekend bent met bepaalde woorden. 'Vaak hoor ik dat een kind dat écht niet van lezen houdt een boek van mij van begin tot eind heeft verslonden. Schrijvers als Arend van Dam en Govert Schilling zullen dat ook horen – het is het geheim van informatieve boeken.'

> 'Ik hoorde kinderen verzuchten: "Nu krijg ik zin om te gaan lezen"'

Op jouw niveau

Dat er mensen zijn die niet van lezen houden, vindt Schutten dan ook een misvatting. 'Iedereen houdt van verhalen. Of het nou in de vorm van een boek of film is of een sappige anekdote van de buurman. Nergens vind je zoveel verhalen als in een bibliotheek of boekhandel. Daar vind je per definitie ook iets op jouw niveau, met jouw gevoel voor humor, met onderwerpen die jij interessant vindt. Mensen die zeggen niet van lezen te houden, weten gewoon niet goed wat er allemaal is. Experts kunnen je wegwijs maken.'
Hij heeft het zelf meegemaakt. 'Na afloop van een lezing kwam er iemand naar me toe met zijn niet-lezende dertienjarige buurjongen. Of ik toch iets voor hem kon vinden. Wij naar de informatieve boeken, maar daar was niets van zijn gading. Verhalen, jeugdboeken, zag-ie ook allemaal geen heil in. Ik zat steeds meer met mijn handen in het haar. Tot die jongen vertelde dat hij drumde en zelf teksten voor zijn band schreef. Het mooiste wat er was, vond hij. Wij naar de poëziekast, ik reik hem een bundel aan van Hans Hagen, hij bladeren, zegt-ie ineens dolblij: "Híér gaat het om!" Zo mooi, het allerlaatste boek waar ik van te voren aan gedacht zou hebben.'

‘Mama, lees jij nou een Nederlands boek?’

Hoe krijg je kinderen en hun ouders thuis aan het lezen? Basisschool De Octopus in Capelle aan den IJssel werkt nauw samen met het team van de Bibliotheek *op school* aan den IJssel om ook de laagtaalvaardige gezinnen enthousiast te maken voor lezen. ‘Zelfs een smartphone biedt mogelijkheden om met taal en lezen bezig te zijn.’

Tekst & foto: Annemarie Terhell

Sinds vijf jaar is de Bibliotheek *op school* niet meer weg te denken uit basisschool De Octopus. De boekencollectie huist in een multifunctionele ruimte, netjes opgeborgen in oranje, verrijdbare kasten en bakken. De bibliotheekmoeders weten het lokaal binnen een paar minuten om te toveren tot bibliotheek. Schooldirecteur Sandra van der Rest is trots op de ouderparticipatie op school: ‘Bibliotheekmoeders krijgen bij ons een speciale opleiding. Tijdens de uitleenuren stallen zij de boeken uit en begeleiden ze kinderen bij het kiezen van een boek.’

Leuk gesprek

De school verleidt ouders op allerlei manieren om bij het leesproces van hun kind betrokken te raken. ‘We willen voor elkaar krijgen dat de ouders ook thuis gaan voorlezen,’ zegt Van der Rest. ‘Bij ieder intakegesprek vertel ik hoe belangrijk lezen is, dat je op jaarbasis duizend nieuwe woorden kunt leren als je iedere dag een kwartier leest.’

In de groepen 1 tot en met 3 zijn ouders elke ochtend tot kwart voor negen welkom om samen met hun kind te lezen. Bij de start van een nieuw thema worden ouders uitgenodigd voor het voorlezen van

een bij het thema passend prentenboek. 'We leren ze hoe je een prentenboek voorleest, en hoe je een leuk gesprek krijgt over een boek. Door vragen te stellen over de tekeningen, bijvoorbeeld.'
De korte lijn met de bibliotheek werkt, vindt de schooldirectrice. 'Je hebt immers een gemeenschappelijk doel: de leescultuur verbeteren. Hoe dichter je de boeken naar de kinderen brengt, hoe beter. En wat is er dichterbij dan een school?'

Laaggeletterd

Lezen is niet voor iedereen een vanzelfsprekende vrijetijdsbesteding. Zo'n veertig procent van de leerlingpopulatie van De Octopus komt uit laagtaalvaardige gezinnen. Er zijn vijfentwintig verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd en voor veel ouders is Nederlands dus niet de eerste taal. Voor hen is de komende jaren extra aandacht. De Bibliotheek aan den IJssel hoort bij de kopgroep van de Bibliotheek *op school* en is daarmee een van de twaalf locaties waar dit schooljaar een tweejarige intensieve stimuleringsregeling van Kunst van Lezen van start is gegaan. Door te investeren in de meest kwetsbare groep kinderen moet laaggeletterdheid voorkomen worden.
Van der Rest zit samen met Erica Ringelberg, teamleider van de Bibliotheek *op school*, en onderwijsspecialist Brenda Versluis aan tafel om het leesbeleid op school te bespreken. 'De kern is: veel met boekpromotie bezig zijn, daarmee krijg je kinderen aan het lezen. Laat zien dat boeken je kunnen verrijken en dat lezen je fantasiewereld en je woordenschat vergroot.'

> 'Bij ieder intakegesprek vertel ik hoe belangrijk lezen is'

Samen inventariseren ze ook waar de knelpunten op deze school zitten om vervolgens een activiteitenplan te maken. 'Zo hebben we uit de monitor de Bibliotheek *op school* geconstateerd dat de leesmotivatie van groep 7 en 8 onder het landelijk gemiddelde ligt,' vertelt Ringelberg. 'We gaan nu samen analyseren waardoor dat komt.'

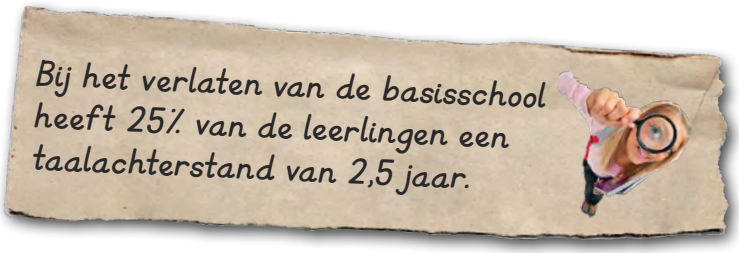

Ouderclub

De komende tijd werken ze doelgericht aan het versterken van de leescultuur thuis en op school, het delen en creëren van *good practice* en vooral ook: het vergroten van ouderparticipatie.
Het is soms lastig om juist die ouders te bereiken, die je wilt bereiken, weet Brenda Versluis. Vaak zijn dat niet de ouders die het intensiefst bij de school zijn betrokken. In de afgelopen jaren is al geëxperimenteerd met leesclubs voor ouders. 'De ene keer schuift een groep half gevorderden aan, de andere keer ontvangen we de echte beginners,' vertelt Ringelberg. 'Ouders zijn vaak heel enthousiast over de leesclub. Komen ze trots laten zien dat ze thuis een boek hebben voorgelezen. Of vertellen ze dat hun kind verbaasd heeft gevraagd: "Mama, lees jij nou een Néderlands boek?"'.
Door de stimuleringsregeling kan de school de ouderclubs continueren. Ook een tabletcafé voor ouders staat op het programma. Versluis: 'Een telefoon hebben ze allemaal, je hoeft ze alleen wegwijs te maken. Wij laten zien welke apps handig zijn om te gebruiken bij taal en lezen. Er zijn bijvoorbeeld handige apps om woordjes te leren. En we laten zien hoe je digitale prentenboeken kunt inzetten op het moment dat je je nog niet zeker genoeg voelt om zelf voor te lezen.'
Tijdens de ouderclubs is praten belangrijk. Vaak is het boek een voertuig voor het op gang brengen van een gesprek. 'Soms zitten we wel een half uur lang te praten over een tekening,' vertelt Versluis. 'Dan komt er van alles los.'
Het begint bijvoorbeeld met een foto van een schaap. 'Bij ons in Somalië heb je heel andere schapen, met kortere poten' merkt een van de ouders op. 'Voor je het weet heb je een gesprek over het boerenbedrijf, over familie en over hun jeugd,' vertelt Versluis. 'Er was eens een ouder die zo verlegen was, dat ik zei: "Vertel het maar aan de anderen in je eigen taal." Ze brandde gelijk los en iedereen begon te lachen. Toen zei ik: "En dit is nu precies wat je moet doen met je kinderen! Samen iets lezen en erover praten."'

Van de klas naar het nachtkastje

Leerlingen van basisschool De Compagnon in De Knipe (Friesland) mogen aan het eind van de week hun leesboeken uit de klas mee naar huis nemen. Zo kunnen ze in het weekend lekker doorlezen. ‘Dat vergroot het leesplezier.’

Tekst: Nina Schouten
Foto: Jørgen Koopmanschap

Met de frisse wind van het buitenspelen nog in de haren keren de leerlingen van groep 5 en 6 van leerkracht en leescoördinator Tineke de Graaf terug in de klas. Uit hun laatjes trekken ze één voor één een boek en na wat geschuifel en gefluister daalt er rust neer in het lokaal. ‘We hebben elke dag twintig tot dertig minuten vrij lezen,’ vertelt De Graaf.
Vrij lezen is een van de onderdelen van het leesplan dat de school samen met leesconsulent Sietie Tijsma heeft gemaakt. Verder lezen de leraren dagelijks voor, komt Tijsma elke twee weken in de klas voor boekpromotie en andere leesbevorderingsactiviteiten en kunnen leerlingen iedere vrijdag boeken lenen in de schoolbibliotheek. En dan was Janny van der Molen afgelopen jaar ook nog Schoolschrijver én doen leerkrachten diverse activiteiten rondom boeken, zoals op bezoek bij jeugdboekenschrijfster Caja Cazemier of een groepsbezoek aan de openbare bibliotheek.

Geritsel

Boeken horen er helemaal bij op De Compagnon. Niet alleen de schoolbibliotheek, maar het hele gebouw ademt het belang van lezen. En dat zie je terug bij de leerlingen: ze zijn het gewend om even rustig te lezen. Het is aangenaam stil in de klas. Af en toe wordt er een neus opgehaald, met voeten tegen stoelpoten gebonkt, maar verder niets dan het geritsel van bladzijdes die worden omgeslagen. De kinderen lézen. En dan gewoon wat ze zelf willen. Van *Geronimo Stilton* tot *Mees Kees* of *De Gorgels*. ‘Het mogen ook strips zijn,’ vertelt De Graaf, ‘dat is ook lezen. Vroeger gingen leraren daar heel rigide mee om: het moesten gewone boeken zijn en vooral geen *Donald Duck*. Maar dat is achterhaald, als het maar tekst is.’

> ‘We steken heel hoog in op leesmotivatie’

Thuis uitlezen

En als de tijd van vrij lezen voorbij is, terwijl ze net zo lekker in het verhaal zaten? Dan mag dat boek gewoon mee naar huis. En dat gebeurt ook vaak, want met hun bibliotheekpasje kunnen kinderen de boeken lenen en thuis uitlezen. ‘Daarmee wordt het leesplezier nog groter,’ stelt De Graaf. ‘We steken heel hoog in op leesmotivatie. Als kinderen een boek mee naar huis mogen nemen, stimuleert hen dat om nóg meer te lezen.’

Bovendien is het handig, vult leesconsulent Sietie Tijsma aan, omdat deze school niet dicht bij de openbare bibliotheek in Heerenveen ligt. 'In de praktijk blijkt dat niet alle ouders naar Heerenveen willen rijden om boeken te lenen. Alle leerlingen hebben wel een pasje waarmee ze in heel Friesland boeken kunnen lenen, maar dat gebeurt vaak niet. En dat is natuurlijk jammer. Dus zorgen we in ieder geval dat er op school voor die kinderen een aantrekkelijke collectie is en ze toch kunnen lezen.'

Biebmoeders

Elke vrijdagmiddag halen twee biebmoeders plukjes leerlingen uit de les. In totaal zijn er acht moeders die in duo's eens in de vier weken de schoolbibliotheek runnen. 'Dan lopen we van klas naar klas en vragen: "Wie wil er een boek ruilen vandaag?",' vertelt Agnes Visser, die sinds een jaar biebmoeder is. 'Vaak zijn er een heleboel leerlingen die roepen: "Ik wil wel!" En dan nemen we groepjes van vier à vijf kinderen per keer mee om ze in de schoolbibliotheek zelf een boek te laten uitkiezen.'
In de schoolbibliotheek mogen de leerlingen iets minder boeken lenen dan in een gewone bibliotheek. Daar staat tegenover dat er geen uitleentermijn is en ze dus geen boetes hoeven te betalen als ze te laat zijn. De grote vraag is: komen die boeken ooit nog wel terug? 'Niet altijd,' geeft De Graaf toe. Maar echt last van dit probleem hebben ze in De Knipe niet. 'Als het voorkomt, bellen we de ouders en vragen we ze of ze het boek terug willen brengen. Het gaat hier allemaal heel gemoedelijk.'
De biebmoeders helpen ook mee. Aan het begin van dit schooljaar hebben ze alle uitgeleende boeken aan leerlingen en ouders teruggevraagd om ze eens flink schoon te maken en weer netjes in de kast terug te zetten, klaar voor het nieuwe schooljaar. Niet alle boeken zijn terecht, maar samen met de leesconsulent kunnen ze die straks beter opsporen. 'We hebben namelijk sinds kort een pasje voor biebmoeders gekregen, waarop we kunnen we zien wie welk boek thuis heeft.' Agnes Visser lacht. 'We zijn hier allemáál lerende.'

> 'Wie wil er een boek ruilen vandaag?'

Remco (10) ondertussen is maar wat blij met de schoolbibliotheek. 'Ik vind het zelf lezen in de klas heel leuk en ik ga vaak gewoon even kijken in de schoolbibliotheek. Ik leen niet altijd iets, maar soms wel. Meestal een lekker dik boek, als er iets nieuws is of als ik erover heb gehoord in de klas.'

Welk boek ligt er op jouw nachtkastje?

Lezen doe je op school, maar ook thuis – op de bank, bij de openhaard in een luie stoel, of in bed voor het slapengaan. Welke boeken en tijdschriften lees je voor je plezier? Leerlingen en hun leerkrachten vertellen.

Tekst & foto's: Annemarie Terhell

1

Martin (10 jaar)

'Mijn kast staat vol boeken van Roald Dahl en Tonke Dragt. *De brief van de koning* is zo spannend! Dat is mijn favoriete boek. Roald Dahl is lekker avontuurlijk. Het valt me op dat de kinderen in zijn boeken nooit ouders hebben. Ze worden opgegeten door een neushoorn of storten neer in een ravijn. Volgens mij wil hij ons ook een andere kant van het leven laten zien: wat gebeurt er als je arm bent, en er niemand voor je zorgt.'

Ilse (10 jaar)

'Ik lees graag spannende boeken. Als ik naar de bieb ben geweest, kan ik soms een heel boek achter elkaar uitlezen. Mijn lievelingsserie is *Harry Potter*. Ik ben nu bezig met deel drie, *De gevangene van Azkaban*. Soms leest mijn vader me 's avonds een hoofdstuk voor. Voor ik ga slapen lees ik vaak tijdschriften zoals *Zo Zit Dat* en natuurlijk *Donald Duck*.'

Juf Margo

'Schrijvers die een hele wereld oproepen, die lees ik en blijf ik herlezen. Het werk van Federico Garcia Lorca leerde ik kennen via de flamenco. Ik speelde gitaar, maakte kennis met de Cante Jonde, de 'blues' van Andalusia, ontdekte zijn werk en was verkocht. Door hem ben ik zelfs Spaans gaan studeren. Ook in dubbeltalenten die woord en beeld laten samengaan, kan ik me verliezen. Ted van Lieshout bijvoorbeeld of Sieb Posthuma. Als je het werk van een schrijver leest, moet je ook zijn biografie lezen, vind ik. Dus ook in *Van toen tot hier en nu verder* van Joukje Akveld over het leven van Sieb Posthuma ben ik bezig. In een hoofdstuk over Alexander Calder vind ik dan weer inspiratie om te gaan knutselen in de klas.'

(Margo van Haaften is leerkracht van de plusgroep van basisschool De Bron, Tanthof-west, Delft)

2

Faduma (5 jaar)

'Het mooiste boek vind ik *De beer en het varkentje* van Max Velthuijs. Beer ligt graag en varkentje zoekt takken. Hij gaat appels halen. Beer wil rusten. Als de blaadjes vallen, wordt het herfst. Dan heeft beer het koud in zijn hol. Hij moet alles nog doen! Juf leest ons voor als we in de kring zijn. Als het donker is, leest mama thuis voor. Ik heb zelf boeken: *Dit huis is vol!* en *Dit is mijn opa*. Het is fijn om te lezen. Van lezen word ik blij.

3

Elsa (5 jaar)

'*Het muizenhuis* (Studio Schaapman) is mijn lievelingsboek. 's Avonds lezen we daaruit voor op de bank. De verhalen zijn niet zo lang. Gisteravond deed ik er vijf. Er staan mooie plaatjes in. Na het voorlezen ga ik naar bed. Dan heb ik mijn pyjama al aan en mijn tanden gepoetst. Mijn boek mag niet mee naar boven. Ik moet zachtjes doen, want mijn broertje slaapt dan al.'

Juf Saskia

'Mijn slaapkamer ligt vol met boeken waarin ik bezig ben, of die ik nog wil gaan lezen. Het verzameld werk van Gerhard Durlacher slingert al jaren rond. En *Publieke werken* van Thomas Roosenboom. Na het zien van de film wil ik dat beslist herlezen. Ook kinderboeken lees ik graag, om te zien of ik ze kan gebruiken in de klas. *Bang mannetje* van Mies van Hout en Mathilde Stein is al jaren een favoriet, omdat je het op meer niveaus kunt lezen, daar houd ik van. En *Groene eieren met ham* van Dr. Seuss. De absurditeit daarvan is heerlijk. Als kind was dat boek een eyeopener: het was de eerste keer dat ik ontdekte dat in verhalen alles kan. Mijn eigen boek valt uit elkaar, maar ik lees het nog steeds voor in de klas.'

(Saskia van der Knaap is leerkracht van groep 1-2 van R.K. Jenaplanschool De Oostpoort, locatie Oosteinde, Delft)

4

Daniël (10 jaar)

'*De piraten van hiernaast* van Reggie Naus heb ik geleend in de bieb. Die serie gaat over Michiel die een piratenfamilie naast zich heeft wonen. De piraten zijn woest, vooral om hun opa Donderbus moet ik lachen. Die kan heel hard schelden en drinkt liters rum. *Fantasia* van Geronimo Stilton vind ik heel erg leuk. Dat is avontuurlijk en ziet er heel mooi uit, met al die verschillende letters. Ik heb zelf een paar delen en spaar voor een nieuwe.'

Meester Harm

'De boeken liggen op een krukje naast mijn bed, maar doordeweeks kom ik er niet veel aan toe. Wel aan tijdschriften. *Onderwijsblad* sla ik nooit over, daar haal ik ideeën uit voor in de klas. Mijn dochter Yente lees ik voor uit *Verhaaltjes voor het slapen gaan* van Valerie Gorbachev en Carol Roth. Heerlijk, met die herhaling. Of we lezen *Ssstt!* van Chris Haughton, een andere favoriet. Heel grappig, hoe het plan om een vogel te vangen steeds mislukt. In de vakantie lees ik graag een spannend boek, zoals *Vermoorde ziel* van Daniel Blake. Of ik verdiep me in levensvragen met *Ontmoetingen met Jezus* van Tim Keller.'

(Harm van Luik is leerkracht van groep 7-8 van R.K. Jenaplanschool De Oostpoort, locatie Nieuwelaan, Delft)

Juf Marjon

'Op mijn nachtkastje ligt mijn e-reader, altijd. Maar overdag gaat hij in mijn tas, want als ik niets te doen heb, word ik onrustig. Ik lees als ik sta te wachten, maar zoek ook mijn momentjes bij het aanrecht. Zo'n e-reader is heel handig: lekker klein formaat, en een rustig beeld. Op mijn digitale boekenplank staan veel thrillers en spannende boeken. Maar ook boeken van Jojo Moyes en Hendrik Groen; ik ben een brede lezer. Ik lees niet alles digitaal, mooie boeken blijf ik kopen. *De overgave* van Arthur Japin vond ik prachtig, hij schrijft zulke mooie zinnen.'

(Marjon Doef is leerkracht van groep 1-2 van De Horizon, locatie Poptahof, Delft)

Voorlezen... een feest!

Om laaggeletterdheid in de kiem te smoren startte Bibliotheek Helmond-Peel met het project Ouderbetrokkenheid. Medewerkers gaan samen met ouders aan de slag om van hun baby's, peuters en kleuters vrolijke boekenwurmpjes te maken.

Tekst: Nina Schouten

Het is tien uur 's ochtends. Op de Helmondse openbare basisschool De Stroom zitten vijftien ouders in de schoolbibliotheek rond een tafel met koffie, thee en koekjes. Buiten schalt het gelach van kinderen op het schoolplein. Binnen is het stil. De ouders kennen elkaar nog niet, want hun kinderen gaan naar verschillende peuterspeelzalen en kinderopvangverblijven in de buurt. Dat ze hier zitten, is het gevolg van een knap staaltje samenwerking tussen initiatiefnemer Bibliotheek Helmond-Peel met kinderdagverblijf Okapi, peuterspeelzaal Ieniemienie en basisschool De Stroom. Een kinderleidster, een leerkracht of een leesconsulent nodigt ouders persoonlijk uit, heet hen welkom en enthousiasmeert hen voor kinderboeken.

Muizenfamilie

Op een groot scherm laat leesconsulent Bert Golstein de eerste pagina zien van een prentenboek. Het is een gezin aan de ontbijttafel. 'Wat zie je hier?' vraagt hij. Een moeder antwoordt: 'Ochtendchaos, net als bij ons thuis meestal.' Er wordt gegrinnikt. Een aantal pagina's verder is de familie van tafel gegaan en is daar een muizengezin voor in de plaats gekomen. Ze spelen een potje voetbal tussen de ontbijtkruimels.

Er verschijnt een bladzijde waarop de muizenfamilie rond een lege kan staat, waarin de voetbal op de bodem ligt. 'Wat is er hier gebeurd?' vraagt Golstein. 'Ze hebben gescoord,' zegt een vader. 'Precies,', zegt Golstein, 'en nu kunnen ze niet meer bij de bal. Hoe kunnen ze het oplossen denken jullie?' Door Golsteins vragen zijn de eerst nog verlegen ouders nu met zichtbaar plezier druk in overleg over oplossingen. Dan bedenkt iemand: 'Ze kunnen het pak sap dat op tafel staat in de kan gieten, dan komt de bal bovendrijven.' Golstein laat de volgende pagina zien. De muisjes hebben het pak sap leeggegoten in een diep bord en drinken ervan met rietjes. Waarom? Op de laatste bladzijde staan de muisjes boven de kan en plassen hem helemaal vol waarop het balletje naar boven drijft, de muizenfamilie tevreden in haar hol terugkruipt en de kan 'sap' op tafel achterlaat. De ouders barsten in lachen uit.

Emotioneel voorlezen

Wat Golstein hiermee wil laten zien, is dat voorlezen vooral iets leuks en interactiefs zou moeten zijn. 'Voorlezen... een feestje!' kopt zijn powerpointpresentatie dan ook, wanneer hij de ouders de feiten over voorlezen voorschotelt

Het project Ouderbetrokkenheid in VVE (voor- en vroegschoolse educatie) is ontstaan uit de samenwerking van de Gemeente Helmond, de Bibliotheek Helmond-Peel en Spring-Kinderopvang. Hiervoor werken de bibliotheek, de kinderopvang, Actief Ouderschap en de school samen om ouders te betrekken bij de leesopvoeding van hun kinderen in de leeftijdscategorie 0 tot en met 6 jaar, door te investeren in een langdurige vertrouwensrelatie (een partnerschap) met de ouders. In 2015 ging in de Bibliotheek Helmond-Peel een pilot van het project van start.

en vertelt hoe enorm groot hun invloed is op de taalontwikkeling van hun kinderen. Zo weten we uit onderzoek dat als ouders hun kinderen elke dag een kwartier voorlezen, deze vijf keer meer kans hebben om later een lezer te worden.
Betekent dat nou dat ouders hun spruiten tot vervelens toe met boeken om de oren moeten slaan? Zeker niet, want het moet vooral leuk en gezellig blijven. 'Emotioneel voorlezen, het kind affectie tonen en bevestiging geven tijdens het voorlezen,' noemt Golstein dat. Het gaat ook niet alleen om het voorlezen, maar ook om het gesprek dat daaruit voortvloeit, houdt Golstein de ouders voor: 'Interactief voorlezen, dat is open vragen stellen, leren luisteren naar je kind, het enthousiasmeren en samen praten over het verhaal.' Bij interactief voorlezen krijgen kinderen een actieve rol. Ze doen voorspellingen en denken mee over het verhaal. Ook leggen ze verbanden binnen en buiten de tekst. Door gesprekken thuis te stimuleren breiden jonge kinderen hun woordenschat uit. Kinderen uit praatgrage gezinnen blijken per dag drie keer zoveel woorden te horen als kinderen van zwijgzame ouders en dat levert hen een flinke voorsprong op.

Kleuters uit laaggeletterde gezinnen hebben bij aanvang van de basisschool een achterstand van 2.000 woorden.

De ouders als partner

'Het project Ouderbetrokkenheid versterkt onze bestaande samenwerkingsverbanden', vertelt Toos van den Beuken, coördinatrice van de educatieve afdeling van Bibliotheek Helmond-Peel. In 2012 startte de samenwerking met basisscholen binnen de Bibliotheek *op school* en met de peuterspeelzalen werkte de bibliotheek al samen rondom BoekStart in de Kinderopvang. 'Door het ouderproject zijn we nog meer contact gaan zoeken met peuterspeelzalen en kinderdagverblijven om zo een doorgaande leeslijn te bestendigen van de peuterspeelzaal tot en met de basisschool.'
De persoonlijke samenwerking tussen ouders en professionals is de crux, legt Van den Beuken uit. 'Professionals weten alles over boeken en hoe je kinderen het best kunt voorlezen, maar ouders kennen hun kind het best en weten wat het leuk en interessant vindt.'
De ouders van de bijeenkomst op De Stroom zijn in elk geval enthousiast. Diana, die twee kinderen heeft van vier en twee, wil het meteen thuis uitproberen. 'Ik vind het heel interessant. Meestal lees ik een boek uit, laat de tekeningen zien en dat is het dan. Mijn kinderen zijn nog nooit naar de bibliotheek geweest en ik wil komend weekend een keer gaan.'
Ouders enthousiasmeren voor voorlezen, dat is waar het om gaat volgens Van den Beuken. 'Dat is het belangrijkste wat ouders kunnen doen: hun kinderen inspireren met mooie nieuwe boeken. De kern van alles is de interactie tussen ouder en kind.'

Tien tips om ouders bij lezen te betrekken

Betrokkenheid van ouders is het sleutelwoord om van kinderen goede lezers te maken. Hoe bereik je dat? Niet door druk uit te oefenen, weet David Kranenburg, expert in partnerschap van ouders en scholen. Hij geeft scholen tips en bespreekt de meest voorkomende valkuilen. ‘Steek je hand uit en vraag: zullen we het samen doen?’

Tekst & foto: Annemarie Terhell

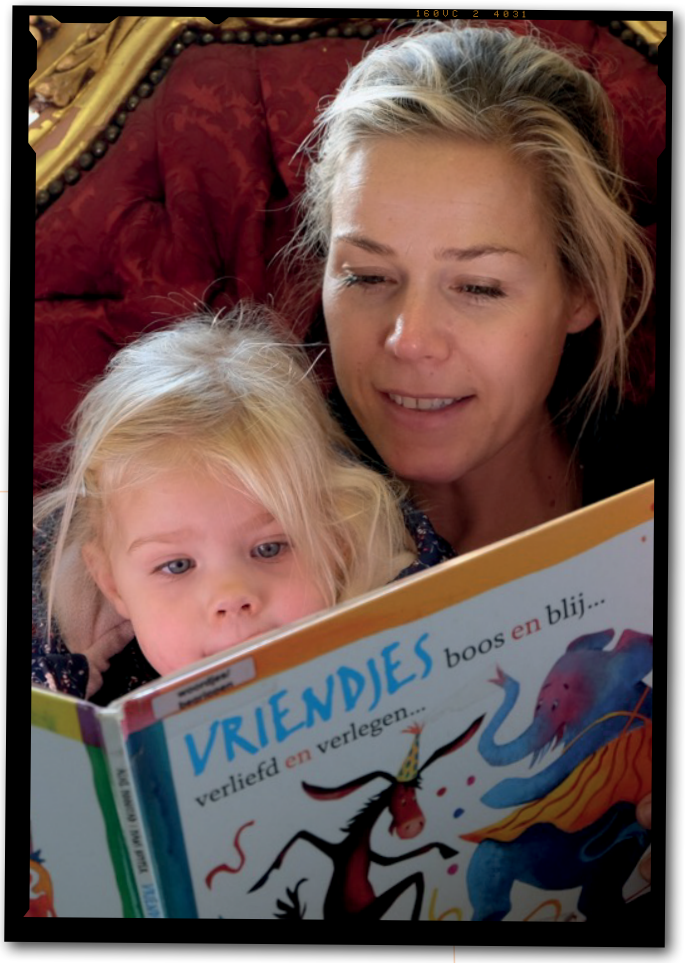

1 Vertrek samen

Vaak schakelt een school ouders pas in op het moment dat het misgaat en leesprestaties achterblijven. Dat is jammer, want met de boodschap ‘uw kind blijft achter’ krijgt het lezen een negatieve lading. Probeer dat voor te zijn door samen te vertrekken. Zorg dat ouders partners zijn vanaf het moment dat hun kind begint met leren lezen.

2 Verleid ouders

Het advies: ‘Uw kind moet meer lezen’ werkt vaak averechts. Je kunt ook zeggen: ‘Ik heb de eerste bladzijde van dit boekje voorgelezen, hij vond het leuk! Als u nou probeert om thuis ook een paar bladzijden te lezen, dan lezen we het samen uit.’ Die benadering is veel uitnodigender, zo verleid je ouders om samen aan de slag te gaan.

3 Weg met het vingertje

Wees niet de professional met dat opgeheven vingertje. Ouders ontmoeten op hun pad al genoeg experts die allemaal weten wat goed is voor hun kind: sporten, gezond eten, veel lezen. Dat levert stress op. Juist de kinderen die de steun het hardste nodig hebben, komen uit de groep die al veel te vaak te horen heeft gekregen dat er dingen niet goed gaan.

4 Steek je hand uit

Ga er niet vanuit dat een ouder niet wil. Ouders weten heus wat goed is voor hun kind, maar vaak staan praktische bezwaren in de weg. De berg is te groot. Steek je hand uit naar iemand en vraag: zullen we het samen doen?

5 Vrijwillig meedoen

Zorg ervoor dat het partnerschap altijd volledig vrijwillig blijft. Zodra je druk gaat uitoefenen of als het woord ‘moeten’ om de hoek komt kijken, verdwijnt de gelijkwaardigheid. Leg niets op, maar ga in gesprek. Zorg dat ouders ontspannen de samenwerking aangaan.

6 Wees aanvullend

Doe niet betweterig, maar wees aanvullend. Vertel ouders niet dat het goed is om elke avond om zeven uur te gaan lezen. Natuurlijk een goedbedoeld advies, maar wat weet jij van de routine thuis?

7 Geef erkenning

Ouders kennen hun eigen kind het beste. Erken dat en laat merken dat je dat erkent. Zo kom je samen tot heel andere oplossingen en afspraken.

8 Blijf in gesprek

Blijf niet hardnekkig je boodschap uitzenden. Vermijd eenrichtingsverkeer en ongevraagde adviezen, maar ga in gesprek. Of doe een stap naar achteren en laat ouders met elkaar in gesprek gaan over een boek. Zo kunnen ze elkaar tips geven. En het levert de school vaak leuke inzichten en ideeën op.

9 Bied maatwerk

Denk goed na over wat je aanbiedt. Bij de ene ouder werkt een ingewikkeld boek, de ander is gelukkiger met een tijdschrift over straaljagers. Voor leesbevordering en ouderpartnerschap geldt geen *one size fits all*-oplossing. Kies voor maatwerk: geef een zo ongelijk mogelijke behandeling om het kind en zijn ouders zo goed mogelijk te ondersteunen.

10 Geef energie

Echt partnerschap levert energie op. Geef complimentjes, zorg dat een ouder vaak genoeg hoort: wat fijn dat we samen bezig zijn. Het goede nieuws: als je als leerkracht in partnerschap investeert, krijg je daar zelf ook energie van.

David Kranenburg is directeur van stichting Actief Ouderschap, een organisatie die zich inzet om de samenwerking tussen ouders en professionals te versterken. www.actiefouderschap.nl

Ouders in cijfers

Uit de Monitor de Bibliotheek *op school* rollen ook gegevens over ouders en lezen. We geven je hier enkele recente landelijke resultaten.

Samen naar de bieb

Driekwart van de ouders gaat wel eens met hun kind naar de bibliotheek. **Hoe ouder het kind wordt, hoe minder vaak dit gebeurt.** In groep 4 bezoekt nog 38% van de ouders vaak of regelmatig de bibliotheek met hun kind, in groep 8 is dit 29%.

Praten over boeken

Op dit punt valt er nog een wereld te winnen. **Ruim 40% van de ouders praat nooit met hun kind over boeken**. Nog eens 40% doet dit soms. Slechts 5% van de ouders doet dit vaak.

Voorlezen

Veel ouders denken: als mijn kind eenmaal goed zelf kan lezen, kan ik stoppen met voorlezen. Dat zie je terug in de cijfers: in groep 4 is de groep ouders die niet voorleest (24%) nog in de minderheid, **in groep 8 is de groep niet-voorlezers gegroeid tot 70%**. Het percentage ouders dat elke dag voorleest, is in groep 4 nog 25%, in groep 8 is dat geslonken tot nihil.

Boekentips

Uit de monitor blijkt dat ouders de belangrijkste tipgevers zijn voor leuke boeken. Hoe ouder kinderen worden, hoe belangrijker de invloed van vriendjes wordt, maar **ouders blijven tipgever nummer 1.**

>> meer resultaten uit de Monitor op pagina 22.

Ken je deze digitale diensten al?

De bibliotheek is de grootste schatkamer van Nederland, vol materialen, ideeën en verhalen. Zo biedt ze tal van digitale diensten aan. Van e-books tot websites met boekentips en schrijversinformatie. Inspirerend voor leerlingen en voor jou als leerkracht.

E-books
Leesboeken en informatieve boeken voor e-reader, computer en tablet - voor alle groepen
www.bibliotheek.nl/ebooks
*toegankelijke voor leden van de bibliotheek

Apps rondom lezen
Overzicht met beschrijvingen en recensies van apps van externe partijen voor lezen - voor ouders en leerkrachten.
www.bibliotheek.nl/app
*vrij toegankelijk

Leesplein
Informatie over jeugdboeken, schrijvers en illustratoren, met nieuws, interviews en themalijsten - voor alle groepen en leerkrachten.
www.leesplein.nl
*vrij toegankelijk

LuisterBieb
App om boeken te beluisteren op tablet of smartphone - voor alle groepen. Via Appstore of Google Play.
www.bibliotheek.nl/luisterboeken
*toegankelijke voor leden van de bibliotheek en na registratie deels vrij toegankelijk

Leermiddelengids voor informatievaardigheden
Overzicht van programma's en lessen voor informatievaardigheden van externe partijen, te gebruiken als basisprogramma's binnen de Bibliotheek *op school* - voor leerkrachten van groep 5 t/m groep 8.
http://informatievaardigheden.debibliotheekopschool.nl
*vrij toegankelijk

Informatie voor werkstuk & spreekbeurt
Ruim 300 onderwerpen met voorgeselecteerde betrouwbare informatie voor werkstukken en spreekbeurten. Met onder meer boeken, interactieve animaties, luistercolleges, filmpjes en websites. Voor groep 5 t/m groep 8.
www.bibliotheek.nl/werkstuk
*vrij toegankelijk

Landelijke campagnes

Uitgelezen voor de basisschool

Je hoeft het wiel niet zelf uit te vinden. Er zijn al enkele beproefde landelijke campagnes voor leesbevordering en informatievaardigheden. De Bibliotheek *op school* werkt daarvoor samen met Stichting Lezen, CPNB en de Koninklijke Bibliotheek. De leesconsulent kan je helpen om de campagnes aan te passen aan jouw leerlingen en de mogelijkheden op jouw school. Doel is steeds: leerlingen verleiden tot lezen en laten ontdekken dat dit leuk en leerzaam is en hen informatievaardig maken.

Kinderboekenweek

Jaarlijks in oktober staan tien dagen lang alle schijnwerpers op het kinderboek. In deze week worden de Griffels en Penselen uitgereikt. Elk jaar is er een eigen thema dat volop aanknopingspunten biedt om in de klas mee aan de slag te gaan. www.kinderboekenweek.nl

Nederland Leest Junior

In november vormt Nederland één grote leesclub: Nederland Leest. Vanaf 2016 staat niet langer één boek centraal, maar een thema. Bovendien kunnen nu ook lezers van 10-14 jaar meelezen en meepraten: Nederland Leest Junior. www.nederlandleest.nl/school

De Nationale Voorleesdagen

Voorlezen doe je natuurlijk het hele jaar, maar jaarlijks is daar eind januari extra aandacht voor. Vaste onderdelen zijn het Voorleesontbijt en het Prentenboek van het Jaar (in 2017 is dat *De kleine walvis* van Benji Davies). Een mooi moment om gasten uit te nodigen die komen voorlezen in de klas. www.nationalevoorleesdagen.nl

Kinderjury

De Nederlandse Kinderjury kiest elk jaar het beste kinderboek van het jaar. De jury bestaat uit alle kinderen tussen de 6 en 12 jaar. Vanaf september kun je kinderen al boeken laten lezen, vanaf maart kunnen ze hun stem uitbrengen en half mei wordt de winnaar bekendgemaakt. www.kinderjury.nl

De Nationale Voorleeswedstrijd

Een spannende strijd om de beste voorlezer van Nederland. Alle leerlingen uit groep 7 en 8 kunnen meedoen. De beste voorlezer van jouw school kan meedoen aan de regionale en provinciale voorrondes en wie weet ook aan de landelijke finale in mei. www.denationalevoorleeswedstrijd.nl

VakantieBieb

Tijdens de zomermaanden gaat de VakantieBieb open, een speciale app waarmee je e-books kunt downloaden. Zo kunnen kinderen lekker doorlezen in de vakantie. www.vakantiebieb.nl

Vakantielezen laat kinderen groeien

Afgelopen zomer namen leerlingen van acht basisscholen in Limburg deel aan het project Vakantielezen is leuk! Om te stimuleren dat zij ook in de vakantie blijven lezen kregen zij elk een gevulde boekentas en organiseerden de bibliotheken samenleesmomenten. ‘De kinderen vonden het een cadeautje.’

Tekst: Annemarie Terhell
Foto: Jørgen Koopmanschap

Het is een bekend fenomeen: na iedere vakantie hebben kinderen een terugval. Lezen gaat minder soepel. Bij de eerste toetsuitslagen blijkt dat de leesvaardigheid tijdens de zomerweken niet gelijk gebleven is, maar afgenomen. Marieke Baselmans, taalcoördinator van openbare basisschool De Carrousel in Landgraaf, heeft zich daar altijd over verbaasd. ‘Kinderen in groep 3 zijn enorm getriggerd om te leren lezen. Je ziet ze sprongen maken gedurende het schooljaar, maar als ze na de zomervakantie terugkomen, blijkt hun AVI-niveau te stagneren of zelfs terug te vallen. Zonde. Leesvaardigheid is een technische vaardigheid die je moet blijven oefenen, vergelijk het met leren fietsen. Na oefening ga je automatiseren en gaat het vanzelf. Niet alle ouders realiseren zich hoe belangrijk routine daarin is.’

Beloning

Eerder al organiseerde Stichting Lezen met financiële steun van Stichting Kinderpostzegels het project Lezen is leuk, als onderdeel van de Bibliotheek *op school*. Doel daarvan was de taalontwikkeling van kinderen in krimpregio’s in Nederland te stimuleren door gerichte leesbevordering. Zo’n honderd scholen kregen de beschikking over een rijkgevulde boekenkast. Dit project werd in 2015 afgesloten. Het project Vakantielezen is leuk! is daar een vervolg op en wederom vond Stichting Lezen een partner in Stichting Kinderpostzegels. Op verzoek van Stichting Lezen ontwikkelde Baselmans met haar bedrijf Flow-Communicatie het vakantieproject. Ze voerde dit samen met Cubiss Limburg en deelnemende bibliotheken in Limburg uit. Ze nodigden scholen uit die al aan het eerdere project deelgenomen hadden. Spil van het project zijn de leesconsulenten die, na een training, vanuit de bibliotheek kinderen en ouders tijdens het schooljaar én de vakantie begeleiden. Ze nemen voor de zomervakantie contact op met de leerkrachten en ouders om de leesvoorkeuren en het leesniveau van de kinderen te inventariseren. Want een persoonlijke benadering staat voorop. ‘Ieder deelnemend kind krijgt tijdens de vakantieperiode een tas mee met inhoud op maat. Daarin zitten leesboeken, taalspelletjes en beloningsmaterialen, zoals stickers en een leesslinger. Iedere dag kun je een vlaggetje ophangen waarmee je kunt zien hoeveel bladzijden je hebt gelezen.’

Draken

Cruciaal onderdeel zijn de samenleesmomenten, waarop kinderen en leesconsulenten samenkomen in de schoolbibliotheek. Ze wisselen ervaringen uit, lezen samen en ondernemen vaak ook een activiteit. Leesconsulent Marianne Grosveld van basisbibliotheek Bibliocenter ging in juli 2016 aan de slag op twee Limburgse basisscholen, St. Liduina in Kelpen-Oler en de Verrekijker in Ell. 'Gedurende de zomer waren er drie activiteiten. De eerste bijeenkomst had als thema draken. We hebben over de gelezen boeken gepraat, draken verzameld en een drakenschilderij gemaakt. Het tweede samenleesmoment stond in het teken van muziek. De kinderen hebben zelf een tekst geschreven en gerapt, dat was een groot succes. Als afsluiting van de vakantie hebben we een prentenboek gemaakt in Storybird. Later, toen de school weer was begonnen, kreeg elk kind een boekenbon en mochten ze allemaal een boek uitzoeken.'

Vooruit gegaan

Kinderen waren erg enthousiast, merkte Grosveld. 'Ze vonden het een cadeautje. Dat we elkaar zagen binnen de vertrouwde omgeving van de eigen schoolbibliotheek, maakte het makkelijk. Kinderen durfden ervaringen te delen en wisten gelijk hun weg tussen de boeken. Als ik nu het schoolplein op loop, hoor ik: hé, de juf van het vakantielezen!'
Het project is niet alleen leuk, maar levert ook iets op: na de zomervakantie bleek dat de meeste kinderen vooruit waren gegaan, ze haalden gelijke of betere AVI-scores, ook de kinderen met een dyslexieverklaring.

Een kwartier vrij lezen per dag kan de woordenschat met 1.000 nieuwe woorden per jaar verrijken.

Wat nog beter kan, denkt Baselmans, is het erbij betrekken van de ouders. 'We hebben nu twee informatie brochures gemaakt, een voor leerkrachten en een voor ouders.' Ook de leerkrachten worden straks aan het werk gezet: ze krijgen een doos met boeken mee om tijdens de vakantie te lezen. 'Zo blijven ze op de hoogte van het aanbod en kunnen ze ideeën opdoen voor het nieuwe schooljaar.'
Niet alleen de bibliotheken en scholen, maar ook de lokale boekhandelaren zijn te spreken over het project. Het is de bedoeling dat de samenwerking tussen deze partijen ook gedurende de rest van het schooljaar blijft bestaan. Baselmans: 'Dan is het cirkeltje rond en heb je een heel uitdagende leesomgeving. Heel fijn zijn de reacties na afloop. Ik krijg van ouders te horen: mijn kind leest nog steeds!'

Zes weken lang niets doen - heerlijk, maar het heeft wel een prijs. Veel basisschoolkinderen blijken in de zomervakantie een terugval te krijgen, vooral in lezen en rekenen. Sommigen gaan zelfs wel twee AVI-niveaus in lezen achteruit. De verklaring voor wat inmiddels de zomer- of vakantiedip is gaan heten: kennis die je nog niet helemaal beheerst, moet je onderhouden en trainen, anders raak je die kwijt ('use it or lose it,' zoals hersenwetenschappers zeggen). Uit zowel Nederlands als internationaal onderzoek blijkt dat de verschillen tussen kinderen vooral in de zomervakantie toenemen: kinderen uit arbeidersgezinnen hebben een grotere terugval dan hun klasgenoten. De zomerdip is het kleinst bij kinderen die thuis toegang tot boeken hebben en die gedurende de vakantie musea bezoeken en reizen.

Meten is weten: de Monitor

Lezen in beeld

Hoeveel boeken lenen en lezen jouw leerlingen? Besteed je meer of minder tijd aan lezen en boeken in de klas dan collega's van andere scholen? Verbeteren de informatievaardigheden van leerlingen? Antwoorden op deze en nog meer vragen biedt de Monitor de Bibliotheek *op school*. Hierin houden alle deelnemende scholen het lees- en leengedrag van leerlingen en de eigen leesbevorderingsactiviteiten bij. Dat levert een schat aan informatie op. Elke school krijgt jaarlijks een overzicht op maat van de eigen resultaten. Zo ontdek je hoe effectief de leesbevordering op jouw school is. Hier geven we enkele landelijke resultaten uit de meting van 2015/2016.

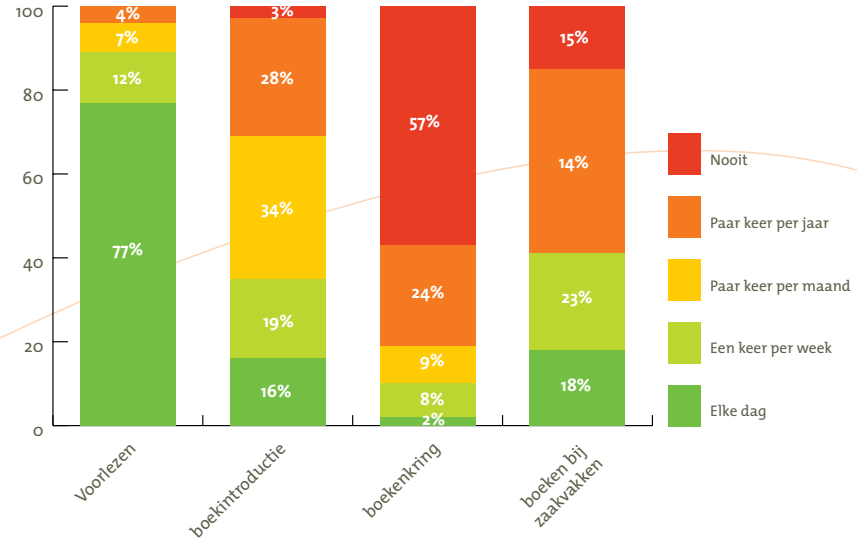

Boekpromotie

Voorlezen blijkt veruit de meest voorkomende manier van boekpromotie in de klas. Bijna vier vijfde (77%) van de leerkrachten doet dit een paar keer per week. Er is geen enkele leerkracht die dat nooit doet. Minder frequent, maar wel regelmatig introduceren leerkrachten boeken in de klas, bijvoorbeeld door er kort iets over te vertellen. Veel leerkrachten grijpen ook bij zaakvakken de kans aan om boeken erbij te halen: 85% doet dat vaak tot soms. Voor een boekenkring kiezen leerkrachten het minst: 57% doet dit nooit.

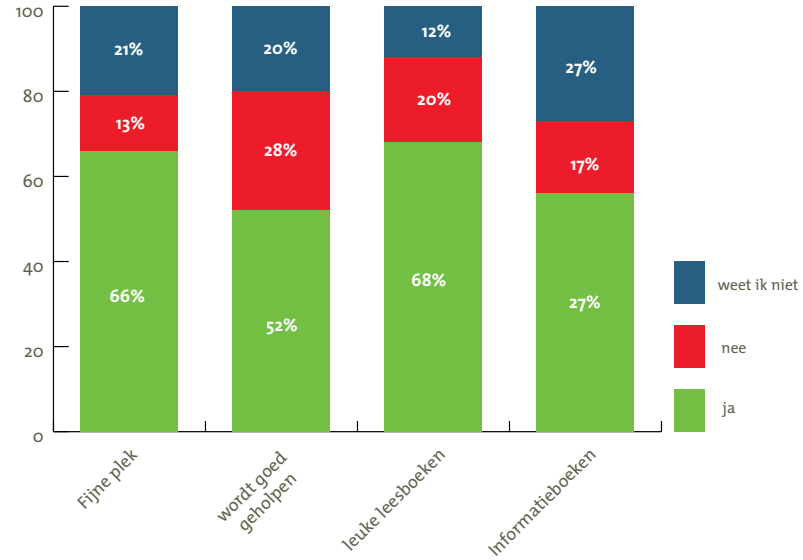

Schoolbibliotheek

Het merendeel van de leerlingen toont zich tevreden over de schoolbibliotheek. Twee derde (66%) vindt het een fijne plek. De meesten (68%) vinden dat er leuke leesboeken te vinden zijn en 56% is ook te spreken over het aanbod aan informatieboeken. Ten slotte lijkt er nog winst te behalen in de dienstverlening in de schoolbieb: 28% is ontevreden over hoe goed ze geholpen worden.

Doe ook mee met de Bibliotheek *op school*

Elke basisschool kan meedoen aan de Bibliotheek *op school* en zo samen met de lokale bibliotheek werken aan een rijke leesomgeving en aan taalontwikkeling, leesvaardigheid en mediawijsheid.

Hoe werkt het?
Je bent leerkracht, mediathecaris of schooldirecteur en geïnteresseerd in de aanpak van de Bibliotheek *op school*? Mail dan naar info@debibliotheekopschool.nl. De landelijke organisatie zoekt dan contact met de bibliotheek in je omgeving en deze informeert je over de lokale mogelijkheden en het tijdpad. Met hulp van de leesconsulent van de lokale bibliotheek formuleer je vervolgens eerst een visie op het lees- en taalbeleid van je school: wat is er op jouw school nodig om jullie leerlingen leesvaardig, taalvaardig en mediavaardig te maken? En welke activiteiten en materialen passen daarbij? Je kunt daarbij steunen op de expertise en het lees- en mediaplan van de Bibliotheek *op school*.

Wat levert het de school op?
De school en de bibliotheek gaan een structurele samenwerking aan. Beide directeuren tekenen daarvoor. Zo laten zij zien dat ze lezen en informatievaardigheden belangrijk vinden. Dankzij de samenwerking krijgt de school een gevarieerde en actuele collectie dicht bij de kinderen, deskundige leesconsulenten in de school en een jaarlijkse monitor om de resultaten van de samenwerking te meten.

Meer weten?
Neem contact op met de lokale Bibliotheek of stuur een e-mail naar info@debibliotheekopschool.nl.

www.debibliotheekopschool.nl

Colofon

Redactie Inger Bos, Astrid van Dam, Adriaan Langendonk en Desirée van der Zander
Coördinatie & eindredactie Zunneberg & Ros Tekstproducties
Coverfoto Jørgen Koopmanschap
Beeld tenzij anders vermeld Shutterstock en 123rf.com
Vormgeving Ingrid de Jong (Cubiss)
Oorspronkelijk ontwerp en concept
Liesbeth Thomas (t4design) & Marijne Thomas (LOS!)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en Koninklijke Bibliotheek binnen het programma Kunst van Lezen.
© debibliotheekopschool.nl 2017/Kunst van Lezen

Kunst van Lezen (Stichting Lezen/Koninklijke Bibliotheek)
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam

www.debibliotheekopschool.nl | www.kunstvanlezen.nl
www.lezen.nl | www.leesmonitor.nl | www.kb.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van debibliotheekopschool.nl worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Uitgave januari 2017

10 tips

van collega's voor geslaagde leesbevordering

1 Organiseer boekactiviteiten

'Je kunt kinderen wel vertéllen hoe leuk lezen is, maar het werkt beter als ze er zelf mee aan de slag gaan.'

2 Maak het gezellig in de schoolbibliotheek

'Met een pluizig zebrakleed, nodigt de ruimte uit tot lekker ontspannen. Als leerlingen even moeten wachten, gaan ze op het kleed liggen of kruipen ze in de voorleesstoel.'

3 Zorg dat vrij lezen ook echt vrij is

'We hebben elke dag twintig tot dertig minuten vrij lezen. Dat mogen ook strips als *Donald Duck* zijn, dat is immers ook lezen.'

4 Gebruik de kracht van non-fictie

'Met informatieve boeken kun je juist kinderen met leesproblemen of kinderen die gewoon niet van lezen houden, over de streep trekken.'

5 Vraag het de leesconsulent

'Ik informeer het team over nieuwe titels. Leerkrachten hebben nu eenmaal niet altijd tijd om zich te verdiepen in wat er allemaal verschijnt.'

6 Betrek ouders bij het lezen

'De samenwerking tussen ouders en professionals is de crux. Professionals weten alles over boeken en hoe je kinderen het best kunt voorlezen, maar ouders kennen hun kind het best en weten wat het leuk en interessant vindt.'

7 Help taagtaal-vaardige ouders

'We laten zien welke apps handig zijn om te gebruiken bij taal en lezen. En dat je ook digitale prentenboeken kunt inzetten als je je niet zeker genoeg voelt om zelf voor te lezen.'

8 Geef boeken mee naar huis

'Als kinderen een boek mee naar huis mogen nemen, stimuleert hen dat om nóg meer te lezen.'

9 Blijf het samen doen

'Af en toe moet je een stapje terugnemen en beseffen dat het soms wat langer duurt dan je zou willen. Maar met geduld en creativiteit komt je een heel eind.'

10 Bezorg leerlingen een succeservaring

'Ik krijg vaak van ouders te horen: mijn kind leest nog steeds!'